

Justitiedepartementet
Åklagarenheten
103 33 STOCKHOLM

Betänkandet SOU 2015:31: ”Datalagring och integritet”

Utgivarna har getts tillfälle att yttra sig över rubricerat betänkande och får anföra följande:

Bakgrunden till utredningens uppdrag är EU-domstolens dom i målen C-293/12 och C-594/12 Digital Rights Ireland m fl, där det till den svenska lagstiftningen på området bakomliggande datalagringsdirektivet förklarades ogiltigt eftersom direktivet inte ansågs uppfylla kravet på proportionalitet (proportionalitetsprincipen).

Utifrån ovanstående har datalagringsutredningens uppdrag varit att föreslå de förändringar som anses lämpliga för att stärka skyddet för den personliga integriteten i samband med den skyldighet som finns för leverantörer av elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster att lagra vissa uppgifter om telefonsamtal, internettrafik med mera. Utredningen har även haft till uppdrag att kartlägga och utvärdera hur den s k inhämtningslagen har tillämpats samt att överväga om den bör förändras för att stärka rättssäkerheten eller skyddet av den personliga integriteten. Dessutom har utredningen haft i uppdrag att analysera Säkerhetspolisens behov av särskild möjlighet att inhämta uppgifter om viss brottslig verksamhet, som inte omfattas av inhämtningslagens huvudregel, samt lämna förslag på hur ett sådant behov bör tillgodoses och balanseras mot integritetsintresset.

Lagringsskyldigheten

Utredningen gör – domen till trots – bedömningen att den svenska lagringsskyldigheten inte omfattar annat än vad som är strikt nödvändigt för att uppnå syftet med regleringen och att några förändringar i fråga om vilka uppgiftskategorier som ska lagras inte behöver göras. Det förefaller som att denna bedömning huvudsakligen baseras på att de brottsbekämpande myndigheterna, kanske inte helt överraskande, uppgett att samtliga uppgiftskategorier som lagras enligt dagens regler, bedöms vara av stor vikt för den brottsbekämpande verksamheten.

Utgivarna betvivlar inte att en skyldighet att lagra uppgifter kan vara av stor betydelse för att uppnå syftet att effektivt bekämpa allvarlig brottslighet. En alltomfattande lagringsskyldighet som, utan krav på misstanke om brott, omfattar hela Sveriges befolkning utgör dock ett mycket allvarligt intrång i medborgarnas personliga integritet. Utgivarna anser inte att utredningen i sina avvägningar av de båda

motstående intressena har i tillräcklig utsträckning beaktat den personliga integriteten och hur allmänheten upplever lagringen/övervakningen. De lagstiftningsåtgärder som utredningen föreslår för att stärka integritetsskyddet får anses vara marginella.

I ljuset av EU-domstolens dom, och med särskilt beaktande av att utredningen inte har presenterat något övertygande stöd för den påstått stora nyttan med dagens alltomfattande lagring, framstår det enligt Utgivarna som mycket tveksamt om utredningens förslag till reglering av lagringsskyldigheten kan anses uppfylla proportionalitetsprincipen enligt EU-rätten, inklusive Europakonventionen och EU:s rättighetsstadga.

Uppgifter som omfattas av yrkesmässig tystnadsplikt

Det finns en betydande problematik i att det material som lagras och inhämtas kan innehålla uppgifter som omfattas av tystnadsplikt, till exempel inom ramen för det grundlagsskyddade meddelarskyddet. Problemet är här detsamma som enligt signalspaningslagen.

Även om lagringsskyldigheten inte avser själva innehållet i kommunikationen, kan själva uppgiften om kommunikationen – vem som haft kontakt med vem, varifrån och vid vilket eller vilka tillfällen – vara av sådan natur att den omfattas av meddelarskyddet. Det kan till exempel framgå av de lagrade uppgifterna vem som tipsat en journalist, det vill säga just den typ av uppgifter som meddelarskyddet är avsett att skydda.

Utredningen framhåller att proportionalitetsprincipen normalt hindrar att uppgifter hämtas in eller används när myndigheterna blir medvetna om att kommunikationen omfattas av tystnadsplikt. Utredningen föreslår därtill införandet av uttryckliga regler av innebörd att uppgifter om viss kommunikation ska förstöras i fall där myndigheterna i efterhand får kännedom om att kommunikationen omfattas av sådan tystnadsplikt.

Utgivarna anser att detta är en otillräcklig ordning. När informationen väl uppfattats är skadan redan skedd, anonymiteten är bruten. Eftersom kunskapen hos den som tagit del av uppgiften kvarstår är det dessutom tveksamt hur det ska kunna säkerställas att uppgifterna inte används. I vart fall torde en potentiell meddelare inte känna sig särskilt trygg med att myndigheterna getts förtroendet att bortse från uppgifter om och när det konstateras att de omfattas av meddelarskydd.

Utgivarna anser att vikten av att upprätthålla meddelarskyddet är av sådan överordnad betydelse att den aktuella regleringen bör innefatta ett undantag från lagringsskyldighet som i högsta möjliga utsträckning säkerställer meddelares anonymitet. På vilket sätt ett sådant undantag lämpligen utformas och i praktiken säkerställs bör bli föremål för ytterligare utredning.

Inhämtning av uppgifter – prövning av oberoende myndighet

I EU- domen påtalas bristen på oberoende beslutsfattande och i utredningen diskuteras om ett särskilt organ (t ex allmän domstol eller en särskild nämnd) kan och bör ges uppdraget att pröva och fatta beslut om inhämtning av uppgifter.

Utredningen framhåller ett antal principiella och praktiska invändningar mot ett system med oberoende förhandskontroll. Med hänvisning till dessa och med åberopande av att dagens beslutsordning fungerar väl landar utredningen i bedömningen att myndigheterna även i fortsättningen själva ska få besluta om inhämtning.

Utgivarna ifrågasätter om utredningens invändningar har sådan bärkraft att de kan utgöra tillräckliga skäl för att i detta avseende frånga EU-domstolens dom. Bristande resurser och farhågan att en oberoende myndighet inte alltid skulle kunna leverera för optimal brottsbekämpning tillräckligt snabba beslut kan knappast utgöra tillräckliga skäl, enligt EU-domstolens dom, för att inte införa ett system med förhandskontroll av oberoende myndighet. Att myndigheterna själva anser att dagens system fungerar bra är inte ägnat att förvåna och kan knappast vara ett tungt vägande skäl för att behålla befintlig ordning.

Utgivarna förordar således att inhämtning av uppgifter ska få ske endast efter beslut av en oberoende myndighet. En sådan ordning är också ägnad att i öka medborgarnas förtroende för regleringen.

Säkerhetspolisens behov av en särskild möjlighet att inhämta uppgifter om viss brottslig verksamhet

I inhämtningslagen finns i dag ett undantag från huvudregeln om att uppgifter bara får hämtas in rörande brottslighet för vilka inte är föreskrivet ett lindrigare straff än två år i straffskalan. Undantaget gäller vissa särskilt angivna brott, t ex brott mot medborgerlig frihet.

Utredningen föreslår att till dessa brott även ska föras brotten grov misshandel och olaga frihetsberövande som begås i avsikt att påverka offentliga organ, den som bedriver yrkesmässig nyhetsförmedling eller annan journalistik att vidta eller avstå från att vidta en åtgärd eller för att hämnas.

Utgivarna kan bekräfta att hoten mot mediehusen har ökat. Utgivarna har under såväl 2014 som 2015 undersökt omfattningen av hot och trakasserier riktade mot de svenska mediehusen. Undersökningarna visar att antalet hot är omfattande – och att mediecheferna anser att omfattningen ökat under de senaste åren.

Den senaste undersökningen som Utgivarna publicerade i juli 2015 visar att tidningar och etermedier hotats och trakasserats vid minst 317 tillfällen det senaste året. Konsekvensen av hoten är oroande. Undersökningen visade nämligen att medarbetare på de hotade redaktionerna tvekat inför publiceringar och ibland undvikit bevakningsområden på grund av hoten.

För Utgivarna är det förstas en angelägen och prioriterad uppgift att på olika sätt verka för att hoten mot massmedier minimeras. Utgivarna kan dock inte tillstyrka åtgärder som riskerar att negativt påverka meddelares anonymitet. Föreslagen utvidgning av inhämtningslagens tillämpningsområde innefattar en inte försumbar risk att anonyma källor röjs i samband med kartläggning av misstänkt brottslig verksamhet mot en redaktion eller journalist. Utgivarna avstyrker därför förslaget.

Stockholm den 3 september 2015

UTGIVARNA

Per-Anders Broberg

VD

:Utgivarna är en intresseorganisation för publicistiska medieföretag i Sverige.

Medlemmar i Utgivarna är **Sveriges Television, Sveriges Radio, Utbildningsradion, Sveriges Tidskrifter, Tidningsutgivarna och TV4-gruppen.**